

Форми Storytelling:

Я – уважний і творчий читач.

Приклади: Розкажіть про ключові події твору ... За поданими ключовими словами відтворити життєві дороги героя твору ... Створити розповідь на тему

«Шлях до мрії героя ... Проаналізувати діалог героя ... тощо

Власна позиція учня щодо прочитаного.

Приклади: Скласти афішу спектаклю за драматичним твором, що вивчався

Написати передмову до літературного твору... Написати лист до автора твору, перекладача, літературного героя... Скласти рекламу книги... Описати вбрання літературного героя, представити його одяг в «Салоні літературної моди»... Дібрати епіграф до вивченого твору... Створити анкету літературного героя ...тощо.

Комунікація як партнерство.

Приклади: Розповідь про події у творі ланцюжком, робота у парах, робота у групах, робота з класом тощо.

Отже, Storytelling як сучасна освітня технологія є надзвичайно ефективною і продуктивною у шкільному курсі зарубіжної літератури. Як стверджував Василь Сухомлинський: «Словесна творчість – це могутній засіб розумового розвитку людини, перед якою відкривається світ».

УДК 82.09(076)

Братусь М. П.

викладач зарубіжної літератури, викладач-методист
ДПТНЗ «Тернопільське вище професійне училище
сфери послуг та туризму»
arizona27@ukr.net

КОМПАРАТИВНИЙ МЕТОД ЯК ШЛЯХ ДО ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ АКТУАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ТА ВИХОВНИХ ЗАВДАНЬ ЛІТЕРАТУРИ

Кожний новий етап у розвитку суспільства висуває домінуючі орієнтири у розв'язанні проблеми навчання та виховання молодого покоління. У сучасній педагогіці стверджується думка, що в школі учень за допомогою наук досягає світ і насамперед себе. Тому не природознавчі й точні дисципліни, а саме гуманітарні, зокрема література, виходять на чільне місце в системі шкільної освіти. Учитель літератури стає духовним наставником молоді.

У зв'язку з цим широким можливостей набуває унікальна шкільна дисципліна, якої немає в жодній країні світу, – зарубіжна література.

Завданням цього курсу є вивчення кращих творів світового мистецтва; засвоєння за допомогою художньої літератури історії, культури, моральних та естетичних цінностей інших народів; вміння свідомо сприймати закладені в мистецтві слова духовні цінності й відстоювати їх у житті.

Однією з основних нерозв'язаних проблем методики викладання

літератури є проблема шкільного аналізу художнього твору [5,с.200-201],[3,4]. Вона зумовлена кількома чинниками. По-перше, існує проблема читання, адже нині діти більше спілкуються з комп'ютером, аніж з книжкою. Отже, вчителеві передовсім треба заохотити учнів прочитати твір, через те не завжди вистачає часу на його ґрунтовний аналіз. Окрім того, деякі вчителі безпідставно намагаються довести шкільний аналіз до університетського рівня. У численних науково-методичних джерелах пропонуване таке розмаїття шляхів розбору художнього твору, що навіть творчому словесникові непросто визначитися, які з них придатні для шкільної практики, а які можна використовувати лише у ВНЗ [3, с. 30-31], [3, 4].

Однак і науковці, і вчителі-практики шукають оптимальні шляхи вирішення цієї проблеми, розробляючи новітні технології, вдаючись до реконструкції вже відомих у методиці навчальних засобів, що мають слугувати меті підвищення ефективності уроку та процесу виховання особистості. Одним із таких методичних шляхів є метод компаративного аналізу художнього твору, який ґрунтується на набутках науки компаративістики.

Цей метод у філології складався впродовж XIX ст. під впливом філософії позитивізму. Започаткований він був німецьким філологом Теодором Бенфеєм й ґрунтується на теорії «запозичень». Прибічники цього методу вивчають той чи інший мотив, образ і простежують їхню долю в літературах різних народів та епох, стверджуючи, що жодна література не може розвиватися поза спілкуванням з літературами та культурами інших народів.

В Україні засади компаративного вивчення літератури застосували М. Драгоманов, М. Дашкевич, І. Франко.

Про можливість компаративістики як шкільного аналізу йдеться у працях Д. Наливайка. Цей метод є актуальним напрямком сучасної методики, серед найбільш вагомих студій – праці Л. Ф. Мірошніченко, Т. Ф. Нефедової, Н. І. Волошиної, О. М. Ніколенко, О. М. Куцевол, Ж. В. Клименко. Повнішому розкриттю творчих здібностей учнів, формуванню полікультурної компетентності на уроках компаративного аналізу допомагають елементи методичних концепцій Ю. І. Ковбасенко, Є. В. Волощук, О. О. Ісаєвої.

Нова програма із зарубіжної літератури для 10-11 класів, розроблена на підставі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та відповідно до Концепції Нової української школи, визначає компаративний метод як одну із чотирьох основних змістових ліній літературного компонента Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти.

Мета шкільного компаративного аналізу – глибше розкрити ідейно-естетичну сутність кожного з порівнюваних творів чи процесів; установити зв'язки між українською та зарубіжними літературами; увиразнити особливості української культури й літератури на тлі світової; сприяти розумінню духовної єдності і національної своєрідності різних літератур в культурно-історичному розвитку суспільства [4, с. 51-55], [2, 4, 5].

Основна перевага уроків з елементами компаративного аналізу перед традиційними полягає у тому, що вони максимально оптимізують навчальний процес, роблять його дослідницьким, творчим, цікавим. Такі уроки виключають

диктат учителя, унеможлиблюють його суцільний діалог. Учні на таких уроках опиняються в ситуації пошуку, дослідження через порівняння окремих літературних явищ і фактів. Вони просто зобов'язані мислити, розв'язувати певні навчальні завдання. А це активізує їх пізнавальний інтерес, сприяє розкриттю творчого потенціалу кожного учня, формуванню навичок аналітичного мислення, виробленню особистого погляду на життєві події та явища.

Як стверджує відомий в Україні вчений-методист Л. Ф. Мірошніченко, компаративний шлях аналізу має такі етапи:

- 1) підготовчий;
- 2) реалізації;
- 3) узагальнення.

На підготовчому етапі встановлюється наявність контактних зв'язків, типологічних чи генетичних подібностей (епохи, коли були написані твори; особливостей літературного напрямку; біографії та творчого шляху письменника; історії виникнення задуму твору, сюжету тощо).

На етапі реалізації відбувається процес аналітичного порівняння, який пов'язаний зі знаходженням оригінальних рішень у розкритті кожним із авторів «вічних» тем, образів, «мандрівних» сюжетів, мотивів; використанні ними новаторських художніх прийомів, розширенні меж жанру тощо.

На останньому етапі компаративного аналізу (узагальненні) учні підсумовують, доходять висновків, за якими можна буде встановити глибину й результативність проведеного дослідження [5, с. 202-203], [2, 3].

Якими ж шляхами йде шкільна компаративістика?

Нині, коли на часі питання про множення й поглиблення зв'язків України зі світовою спільнотою, надзвичайно актуальним є порівняння літературних творів української та зарубіжної літератур (наприклад, комедій Мольєра «Міщанин-шляхтич» і «Мартин Боруля» І. Карпенка-Карого, повісті О. де Бальзака «Гобсек» і комедії І. Карпенка-Карого «Хазяїн», оповідання О. І. Купріна «Гранатовий браслет» і новели Гр. Тютюнника «Три зозулі з поклоном», романів «Злочин і кара» Ф. Достоєвського і «Хіба ревуть воли, як ясла повні» Панаса Мирного, новел «Останній листок» О. Генрі та «Кленові листки» В. Стефаника, поезію французьких поетів-модерністів П. Верлена, А. Рембо, С. Малларме з творчістю українських модерністів Олександра Олеся, М. Вороного, П. Тичини та ін.). Це дає можливість показати учням спільне – те, що об'єднує різні народи, й відмінне – те, що свідчить про неповторність нації.

Отже, метод компаративного вивчення української і зарубіжної літератури дає змогу без зміни шкільного курсу літератури істотно підвищити його ефективність. А шкільна практика довела доцільність застосування порівняльного методу, під час якого учні навчаються досліджувати генетичні зв'язки, типологічні подібності між двома чи більше літературними явищами, сприймають світове письменство як «єдину систему текстів, причому систему діалогічну, багаточасову, відкриту», яку можна і треба читати. Компаративний аналіз допомагає визначити місце рідної літератури у світовому літературному контексті, виховати повагу до інших народів, їхньої самобутньої культури. Цей

метод спроможний допоїти учням як в плані духовного самовизначення, так і самоінтегрування в сучасність.

Література

1. Клименко Ж. В. Взаємопов'язане вивчення зарубіжної та української літератури у середній школі // Зарубіжна література у навчальних закладах. – 1996. – № 12. – С. 4-7.

2. Клименко Ж.В. Система взаємозв'язаного вивчення літератур. // Зарубіжна література. – 1999. – № 37. – С. 8-9.

3. Куцевол О. Сучасні типи уроків. // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2001. – № 1 – С. 30-31.

4. Макаренко Л. В. Компаративний аналіз. // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2004. – № 6. – С. 51-55.

5. Мірошниченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах. – К., 2007. – 415 с.

УДК 371

Брик Р. С.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри менеджменту
і методології освіти ТОКІППО
brik.r65@ukr.net

СУЧАСНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЯКІСТЬ ОСВІТИ

Однією зі складових Нової української школи є створення сучасного освітнього середовища, зокрема багатофункціональних гнучких просторів, що сприяють різним формам роботи, мотивують до навчання. Концепція Нової української школи спрямовує зусилля педагогів на формування нового освітнього середовища: безпечного, опанованого учнями, персоніфікованого [3, с. 51]. Відповідно до наказу МОН № 283 від 23.03.2018 року «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи» особливістю сучасного закладу є «організація такого освітнього середовища, що сприятиме вільному розвитку творчої особистості дитини» [4].

На пошук оптимального шкільного освітнього середовища, у якому особистість здорова, щаслива, відчуває захищеність і безпеку, були спрямовані широкомасштабні міжнародні проекти і програми Inno School, TALIS (Teaching and Learning International Survey), «Доброзичливі до дітей школи» (ЮНІСЕФ).

Дослідження різних аспектів освітнього середовища та його впливу на ефективність освіти займають одне з пріоритетних місць у сучасній педагогічній науці й практиці.

У полі зору сучасних дослідників різні аспекти задекларованої наукової проблеми: діагностика ефективності освітнього середовища (С. Дерябо); педагогічна сутність феномену «освітнє середовище» (Т. Гущина); виховний